

Innspill til Stortingets Helse- og omsorgsdepartementet Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2025

Creo – forbundet for kunst og kultur er Norges største kunstnerorganisasjon. Creos medlemmer arbeider innenfor alle deler av kulturlivet; Noen er artister, noen er utøvende musikere i et band, i et ensemble, i en kirke eller i et orkester. Noen er pedagoger eller underviser i musikk eller andre kunsthøgskoler, på videregående skoler, i private og kommunale kulturskoler, ved en høyskole eller et universitet. Noen er låtskrivere eller komponister eller begge deler. Noen danser ballett eller moderne dans, noen jobber med lyd og lys eller gjør andre ting «bak scenen» og noen er musikkterapeuter.

Scenekunstmedisin

Kunstnerisk kvalitet er avgjørende for å kunne livnære seg som kunstner, og god fysisk og mental helse er nødvendig for å prestere på toppnivå gjennom hele karrieren. Å være utøvende kunstner på høyeste nivå kan sammenlignes med å være toppidrettsutøver, og scenekunstmedisin er like viktig for kunstnere som idrettsmedisin er for idrettsutøvere. Mens toppidrettsutøvere ofte har et godt støtteapparat for mental trening, forebygging og behandling, står scenekunstnere som oftest alene. Dette gjelder spesielt frilanskunstnere, som ofte ikke vet hvor de kan få spesifikk helsehjelp, og kompetansen finnes i liten grad i Norge.

- ***Creos Landsmøte vedtok derfor i 2018 å sette våre medlemmers yrkeshelse høyt på agendaen, og organisasjonen har jobbet systematisk med dette temaet de siste årene.***

Forskning, både nasjonal og internasjonal, viser at kunstnere har en høy forekomst av yrkesrelaterte skader og helseutfordringer, med et stort og akutt behov for forebyggende og behandlende tiltak. For eksempel rapporterer rundt 75 % av musikere muskel- og skjelettskader, og 40 % av musikere i norske orkestre og forsvarskorps har redusert hørsel eller hørselsskader. Dette fører til et høyt sykefravær i yrkesgruppen, noe som både er kostbart for samfunnet og kan være ødeleggende for den enkeltes prestasjonsevne og karriere.

I tillegg ser vi et utbredt «sykenærver», særlig blant frilansere og selvstendige kunstnere, som ofte ikke har råd til å takke nei til arbeidsmuligheter, selv når de sliter med yrkesrelaterte skader. Uten en arbeidsgiver til å ivareta HMS-ansvar, står de uten nødvendig støtte. I motsetning til idretten, som har Olympiatoppen, mangler Norge et organisert medisinsk tilbud for utøvende kunstnere.

Internasjonalt er scenekunstmedisin en anerkjent del av arbeidsmedisinfeltet, og land som Sverige, Danmark, England, Tyskland og Australia har utviklet nasjonale scenekunstmedisinske nettverk og klinikker. Flere av disse landene tilbyr også spissede medisinske studier innen scenekunstmedisin.

I Norge er tilbudet derimot svært mangelfullt; vi fikk vår første scenekunstmedisiner, utdannet i England, så sent som i fjor.

- ***Creo har derfor tatt initiativ til å få på plass et helhetlig scenekunstmedisinsk tilbud til utøvende kunstnere i Norge, og initiativet støttes av mange.***

Creo samarbeider aktivt med andre aktører, som SKUDA, NMH og NTO, om scenekunstmedisin. I 2022 tok vi ansvar for å arrangere den fjerde nordiske scenekunstmedisinske konferansen, siden Norge mangler et koordinert miljø som kunne ta på seg dette. Konferansen, *“Musicians and Performing Artists Health and Performance – Integrating body and mind”*, var en suksess med over 200 nasjonale og internasjonale deltakere.

Dagens helsetjenester dekker ikke kunstnernes behov for yrkesspesifikke utfordringer. Det mangler både kompetanse og forståelse for kunstnernes problemer, og eksisterende kompetanse er ofte ukjent eller utilgjengelig, særlig for kunstnere med lave inntekter. Det er derfor behov for supplerende løsninger.

- ***Creo mener det er naturlig at Helse- og omsorgsdepartementet støtter et initiativ for å forbedre denne situasjonen.***

Kunstnere har et høyt sykefravær, som er kostbart for samfunnet og kan skade individuelle karrierer. Skader og sykdom kunne i mange tilfeller vært forhindrede med fokus på forebygging og tilgang til riktig medisinsk kompetanse, spesielt integrert i kunstneriske utdanninger.

Selv om arbeidsmiljøarbeid skal håndteres av virksomheter selv, trenger arbeidsgivere tilgang til yrkesspesifikk kompetanse. For frilansere og selvstendig næringsdrivende kunstnere må andre løsninger finnes. God yrkeshelse er avgjørende for å sikre at også kulturfeltet kan bidra til arbeidslinja.

Å koordinere og styrke scenekunstmedisinsk kompetanse i Norge vil være en vinn-vinn-situasjon. Dette kan forebygge skader og sikre behandling når uhell skjer, noe som både sparer helsevesenet og forbedrer kunstnernes yrkeshelse og karrierer.

For å avklare hvordan et tilbud kan organiseres og finansieres, mener Creo at det må gjennomføres et grundig utredningsarbeid.

Vår målsetting er å etablere et nasjonalt nettverk og kompetansesenter for scenekunstmedisin. Vi håper på samarbeid for å følge opp dette og starte utredningsarbeidet for å skape et velfungerende tilbud til kunstnere.

- ***Creo ber om at det avsettes 1 million kroner i Statsbudsjettet for 2025 til et scenekunstmedisinsk utredningsarbeid, enten under kapittel 760: Kommunale helse- og omsorgstjenester, post 70 eller under kapittel 714 Folkehelse, post 21.***